

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**СМЈЕР: СПОРТСКИ****РАЗРЕД: ТРЕЋИ****СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 4****ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 144****ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА:**

Циљ наставе српског језика и књижевности је унапређивање језичке и функционалне писмености; стицање и његовање језичке и књижевне културе; оспособљавање за тумачење и вредновање књижевних дјела; афирмисање и прихватање вриједности хуманистичког образовања и васпитања ученика; развијање личног, националног и културног идентитета, љубави према матерњем језику, традицији и култури српског народа и других народа и етничких заједница.

Посебни циљеви програма су: разумијевање књижевних праваца у првој половини XX вијека, познавање образаца грађења ријечи; разумијевање да на састав лексике утичу културни и цивилизацијски контакти и историјски аспект; примјењивање стеченог знања на задацима; оспособљавање ученика за интерпретацију умјетничких текстова, упознавање са системом српског стандардног језика на синтаксичком нивоу, разликовање синтаксичких јединица и разумијевање односа међу њима, развијање способности анализе, повезивања и препознавање на конкретним примјерима.

ПРЕГЛЕД ТЕМАТСКИХ ЦЈЕЛИНА:

Редни број	Наставна тема	Оквирни број часова
1.	ТВОРБА РИЈЕЧИ	5
2.	ЛЕКСИКОЛОГИЈА (СА ЕЛЕМЕНТИМА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ И ФРАЗЕОЛОГИЈЕ)	6
3.	СИНТАКСА	20
4.	ПРАВОПИС	5
5.	КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА	25
6.	КЊИЖЕВНОСТ МОДЕРНЕ	32
7.	МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ	39
8.	ЛЕКТИРЕ	12

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

1. Тема: ТВОРБА РИЈЕЧИ	(5) Оквирни број часова
-------------------------------	------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови:	Корелација са другим наставним предметима
Ученик треба да: <ul style="list-style-type: none">разликује просте, изведене и сложене ријечи;	<ul style="list-style-type: none">Основни појмови о извођењу (деривацији) ријечи;Важнији модели за извођење именица, придјева и глагола;	Страни језици

<ul style="list-style-type: none"> • препознаје основне појмове о творби ријечи; • препознаје основне modele за творбу ријечи; • примјењује правописна правила о писању сложеница. 	<ul style="list-style-type: none"> • Основни појмови о творби сложеница и полусложенице и правописна рјешења. 	
---	--	--

2. Тема: ЛЕКСИКОЛОГИЈА (СА ЕЛЕМЕНТИМА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ И ФРАЗЕОЛОГИЈЕ)	(6) Оквирни број часова
--	----------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови:	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна формални и семантички однос међу лексемама; • у говору и писању користи лексику примјерену функционалном стилу; • открије значење ријечи користећи рјечнике, дигиталне рјечнике, енциклопедије и лексичке приручнике; • направи тематски рјечник и рјечник синонима; • илуструје примјерима синоним, хомоним, пароним, хипоним, антоним; • разликује термине локализам, регионализам, дијалектизам, интернационализам, архаизам, варваризам, неологизам, жаргонизам, вулгаризам, фамилијаризам, колоквијализам; • објасни шта су термини, фразе, клишеи и калкови; • замијени ријечи страногa поријекла одговарајућим ријечима српског језика; • разликује префиксе и суфиксе поријеклом из класичних језика и протумачи њихову улогу; 	<ul style="list-style-type: none"> • Синонимија, антонимија, полисемија и хомонимија; • Метафорична и метонимијска значења; • Лексика и функционални стилови; • Поетска лексика, дијалектизми и регионализми, архаизми и историзми, неологизми, жаргонизми и вулгаризми; • Разумијевање најважнијих префикса (и префиксоида) и суфикса (суфиксоида) поријеклом из класичних језика и ријечи из страних језика, калкови (дословне преведенице) и однос према њима; • Основни појмови о терминологији и терминима; • Стилска вриједност фразеолошких јединица, клишеи и помодни изрази. 	<p>Рачунарство и информатика Страни језици</p>

<ul style="list-style-type: none"> • стилски преуреди текст изабраним лексемама. 		
---	--	--

3. Тема: СИНТАКСА	(20) Оквирни број часова
--------------------------	-------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови:	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује комуникативне и предикатске реченице; • препознаје морфосинтаксичке ријечи; • одреди синтаксичке јединице и њихову функцију; • препознаје основне конструкције предикатских реченица; • примијени правила конгруирања предиката и субјекта у роду и броју, као и вишечланог субјекта и предиката; • процијени различите облике конгруирања атрибута и постојање неконгруентног атрибута; • примјењује правилну интерпункцију у сложеној реченици. 	<ul style="list-style-type: none"> • Комуникативне и предикатске реченице • Идентификовање морфосинтаксичких ријечи; • Врсте синтагми ; • Типови атрибута, апозитив и апозиција, прилошке одредбе; • Основне конструкције (и њихови модели) предикатске реченице: субјекатско-предикатска конструкција; рекцијске конструкције, копулативне конструкције, конструкције са семикопулативним глаголима; • Безличне реченице, реченице с логичким (семантичким) субјектом, реченице са пасивном конструкцијом. 	Страни језици

4. Тема: ПРАВОПИС	(5) Оквирни број часова
--------------------------	------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прилагоди ријечи страног поријекла духу српскога језика; • правилно пише ријечи страног поријекла; • протумачи промјену страних имена; 	<ul style="list-style-type: none"> • Транскрипција ријечи из страних језика (основни принципи и примјери) 	<p>Страни језици</p> <p>Рачунарство и информатика</p>

<ul style="list-style-type: none"> ријешити правописну недоумицу у писању транскрибованих ријечи. 		
--	--	--

5. Тема: КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА	(25) Оквирни број часова
------------------------------------	-------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови:	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> разликује облике новинарских текстова; пише извјештај са спортског догађаја; коментарише, износи став, користи аргументе и процјењује; рецитује/говори поетске и прозне текстове; прилагођава облик изражавања и лексику теми о којој говори/пише, односно циљу и публици; пише есеј о различитим темама; повезује дијелове писаног рада у цјелину. 	<ul style="list-style-type: none"> Извјештавање о спортским догађајима; Коментарисање спортских такмичења; Публицистички стил; Лексичка синонимија и вишезначност ријечи; избор ријечи (прецизност) Појачавање и ублажавање исказа, фигуративна употреба именица, глагола и придјева; Увјежбавање технике израде писмених састава и есеја; Четири школска писмена задатка; Исправак писмених задатака; Приказ књижевно-сценског или филмског дјела. 	<p>Страни језици</p> <p>Спорт и тренинг</p> <p>Спорт и здравље</p> <p>Психологија</p>

6. Тема: КЊИЖЕВНОСТ МОДЕРНЕ	(32) Оквирни број часова
------------------------------------	-------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови:	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе особености, значај и главне представнике европске књижевности у првим деценијама XX вијека; уочава карактеристике пјесничког израза појединих аутора; идентификује значај манифеста књижевног 	<ul style="list-style-type: none"> Модерна у европској и јужнословенским књижевностима и њени главни представници; Поетика модерне (импресионизам и симболизам) Шарл Бодлер: <i>Везе</i> или <i>Албатрос</i>; Артур Рембо: <i>Офелија</i>, <i>Пијани брод</i>, <i>Самогласници</i>; Стефан Маларме: <i>Лабуд</i>; Пол Верлен: <i>Мјесечина</i>, <i>Јесења соната</i>; Антон Павлович Чехов: <i>Ујка Вања</i>; 	<p>Историја</p> <p>Географија</p> <p>Психологија</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Музичка култура</p>

<p>правца и његов утицај на поетику књижевног дјела;</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна тежњу ка идеалу љепоте и увјереност да се љепота остварује кроз умјетност; • објасни трансформацију симбола из живота у поетске симболе; • наводи осјећања и расположења у поезији модерне (песимизам, сплин, ирационалност, разочарање, презир према друштву, одбаченост од друштва, сновиђења, пејзаж); • анализира употребу симбола, метафора, синестезије и оксиморона у дјелима модерне; • упореди импресионистичку драму с класичном; • протумачи везе и утицаје европске модерне на модерну јужнословенских народа; • истражи преплитање традиционалних и модерних мотива у дјелима модерне. 	<ul style="list-style-type: none"> • Богдан Поповић: Предговор <i>Антологији новије српске лирике</i>; • Алекса Шантић: <i>Претпразничко вече, Вече на шкољу, Прољеће</i>; • Јован Дучић: <i>Залазак сунца, Сунцокрети, Јабланови, Моја поезија, Химна победника</i>; • Милан Ракић: <i>Искрена песма, Долап, Наслеђе</i>; • Сима Пандуровић: <i>Светковина, Родна грудa, Време</i>; • Владислав Петковић Дис: <i>Тамница, Нирвана, Можда спава</i>; • Антун Густав Матош: <i>Јесење вече, (Notturmo)</i> • Бора Станковић: <i>Нечиста крв</i>; • Петар Кочић: <i>Мрачајски прото, Мргуда, Кроз маглу, Кроз свјетлост</i>. 	
---	---	--

7. Тема: МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ	(39) Оквирни број часова
--	-------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наведе особености, значај и главне представнике европске и српске ратне и међуратне књижевности; • анализира узајамни однос књижевних дјела и времена у коме су настала; • препознаје облике умјетничког изражавања: причање (нарација), описивање (дескрипција), дијалог, монолог, унутрашњи монолог, ток свијести, доживљени говор, пишчев коментар и 	<ul style="list-style-type: none"> • Европска књижевност у првим деценијама XX вијека (појам, особености, значај) Манифести футуризма, експресионизма и надреализма; • Књижевни покрети и струје у јужнословенским књижевностима између два рата (експресионизам, надреализам, социјална литература) • Ратна књижевност; • Борис Пастернак: Пјесме (избор) • Федерико Гарсија Лорка: <i>Романса мјесечарка</i>; • Рабиндрант Тагора: <i>Градинар</i>; 	<p>Историја</p> <p>Психологија</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Музичка култура</p> <p>Географија</p>

<p>казивање у првом, другом и трећем лицу;</p> <ul style="list-style-type: none"> осмисли говорни наступ о књижевноумјетничком тексту са одређеног аспекта; самостално креира текст о прочитаном књижевном дјелу (опише лик, коментарише дјело и начини књижевну анализу); аргументовано образложи своје ставове о основним друштвеним вриједностима које је уочио у књижевном тексту; креативно примијени искуство читања књижевног текста; покаже способност естетског доживљаја и интерпретације изражајно напамет казујући краћи књижевни текст; креира дневник читања; жанровски преобликује књижевноумјетнички текст примјењујући знања из теорије књижевности. 	<ul style="list-style-type: none"> Милутин Бојић: <i>Плава гробница</i>; Десанка Максимовић: <i>Пролећна песма, Верујем, Предосећање, Не дам</i>; Милош Црњански: <i>Суматра, Објашњење Суматре; Сеобе (I дио), Лирика Итаке</i>; Књижевни покрети и струје у јужнословенским књижевностима између два рата; Душан Васиљев: <i>Човек пева после рата</i>; Момчило Настасијевић: <i>Туга у камену</i>; Иво Андрић: <i>Ex Ponto, На Дрини ћуприја</i>; Тин Ујевић: <i>Свакидашња јадиковка</i>; Исак Самоковлија: <i>Рафина авлија</i>; Растко Петровић: <i>Људи говоре</i>; Исидора Секулић: <i>Писма из Норвешке</i>; Мирослав Крлежа: <i>Повратак Филипа Латиновића</i>; Иван Горан Ковачић: <i>Јама</i>. 	
--	---	--

8. Тема: ЛЕКТИРЕ	(12) Оквирни број часова
-------------------------	-------------------------------

Оперативни циљеви / Исходи	Садржај програма / појмови:	Корелација са другим наставним предметима
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> истражи преплитање традиционалних и модерних мотива у српској међуратној поезији; препозна измјену тачке гледишта, спољашње и унутрашње; повеже језичко-стилска рјешења са функцијом освјетљавања психологије ликова; критички презентује проблем слободе и конвенција, табуа и забрана; вреднује есеје других ученика и уважи различитости. 	<ul style="list-style-type: none"> Избор из лирике европске модерне: А. Блок, Г. Аполинер, Л. Арагон и други; Избор из међуратне поезије: Р. Петровић, М. Дединац, Р. Драинац, С. Винавер и други Франц Кафка: <i>Процес</i>; Ернест Хемингвеј: <i>Старац и море</i>; Томас Ман: <i>Тонио Крегер</i>; Џорџ Орвел: <i>1984</i>. <u>По избору</u>: Михаил Шолохов: <i>Тихи Дон</i>. 	<p>Историја</p> <p>Психологија</p> <p>Ликовна култура</p> <p>Музичка култура</p>

--	--	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Будући да су исходи већ исказани у програму, програмирање наставног рада и припремање за наставу по овом моделу одвија се тако што ће наставник осмислити облике, методе, средства и стратегије учења које ће ученику омогућити да достигне саопштени дефинисани исход, а потом осмислити критеријуме и начине процјене који ће омогућити утврђивање постигнућа ученика.

Наведени број часова у оквиру подручја/теме дат је оријентационо, што значи да наставник има слободу да часове распоређује доводећи у везу знања и способности које ученици већ имају и потребу да ученици стекну више знања из језика и књижевности, те развију и усаврше вјештине усменог и писменог изражавања. Наставу треба организовати тако да омогући усвајање знања и развој комуникативних способности у најширем смислу ријечи, јер је способност комуникације и изражавања на матерњем језику једна од кључних способности уопште.

На одабраним примјерима из српске и свјетске књижевности ученици схватају основне књижевноисторијске токове и оспособљавају се да уочавају и вреднује естетске, етичке и сазнајне вриједности прочитаних дјела, развијају свој лични, национални и културни идентитет и свијест о цивилизацијском заједништву са другима. Читајући ученици овладавају различитим стилским обрасцима и стичу способност и адекватне употребе функционалних стилова приликом говора и писања, богате свој рјечник, упознају богатство српског језика и опирају се сиромашењу језика у вријеме нових комуникационих медија и снажног утицаја страних језика. У вези с тим, потребно је плански радити на његовању и чувању писма, посебно ћирилице.

Важно је да наставник континуирано прати и вреднује рад сваког ученика. Поред стандардног сумативног вредновања, које се проводи стандардизованим мјерним инструментима писменим и усменим провјерама, савремени приступ настави претпоставља и формативно савладавање предвиђеног програма. Формативно праћење подразумијева континуирано прикупљање података о ученичким постигнућима. Фокус савремених приступа вредновању није на усвојености садржаја, већ на функционалној примјени знања у складу са предвиђеним исходима учења. Вредновање се остварује кроз испитивање компетенција које одговарају описаним исходима учења, при чему приоритет имају способности анализе, повезивања и примјене, а не пуко препознавање и репродукција информација.

У току школске године се проводе четири писмене задаће, двије у првом и двије у другом полугодишту, као и два теста, један у првом и један у другом полугодишту.

При реализацији наставног процеса наставници и ученици су обавезни користити уџбенике одобрене од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске. Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и важећим Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.